

Kiek ins nao bove

Jef Bartelet, VMG 31-10-2012

Nogmaals de Lanscroon, mythe en werkelijkheid?

De gevelsteen van de Lanscroon is afkomstig van een zeer oud pand in de Grote Staat dat ongeveer op de plek heeft gestaan waar nu de steen is herplaatst in de pui van V&D.

De Lanscroon heeft een grote rol gespeeld in het bestuurlijke leven van de stad, want het was voor 1664 met het ernaast gelegen huis de Liebaert het 'huis van de

stad', waar het laaggerecht zetelde, de raad van burgemeesters en gezworenen bijeenkwam, van stadswege ontvangsten werden gehouden, administratiecentrum, centraal magazijn van brandweermateriaal, gevangenis en stadswijkelder. In 1593 besloot men tot het bouwen van een nieuw stadhuis 'vermits de Lantscroene caducque is en staet in te vallen'. Zo'n vaart liep het blijkbaar niet, want rond 1660 was er nog niks ingestort en werden de Lanscroon en de Liebaert verkocht ten bate van het nieuwe stadhuis op de Markt en beide bleven daarna nog als gewoon huis onder hun oude naam bekend.

Lanscroon als het 'huis van de stad'

De Middeleeuwse stadsregering verhuisde in de 14e eeuw van de Kersenmarkt naar de Grote Staat (voor ongeveer 1780 nog St. Jorisstraat geheten). Of dat nieuwe onderkomen al van steen was – zeker in die tijd nog een hele hoge uitzondering – is niet bekend. Ook niet of het toen al de naam Lanscroon droeg en of die zichtbaar was op een gevelsteen. Dat de steen die bewaard is gebleven pas omstreeks 1700 in de gevel moet zijn geplaatst is eerder een bewijs van het tegendeel.

Overigens, Jan Koreman, oud-medewerker van het stadsarchief, was van mening dat Lanscroon een gewone al bestaande huisnaam was: "Het had net zo goed de Komkommer kunnen heten."

Lanscroon of Lantscroon?

Op de steen, als uitbeelding van de gevoerde huisnaam, zijn twee gekruiste lansen te zien met daarboven een prinsenkroon: gekroonde lansen dus. In weerwil van het bestaande onderschrift IN DE LANSCROON wordt in de meeste gevelsteenliteratuur gesproken over de Landskroon, de kroon van het land dus. En dat niet helemaal onterecht, want in de vroegere stadsrekeningen van de paymeesters was er steeds sprake van 'die Lantscroene'.

De steenhouwer zou dus ofwel een spellingonbenul zijn geweest of moet de huisnaam totaal verkeerd begrepen en uitgebeeld hebben, was het oordeel van prof. Timmers in de DSM-gevelstenenkalender.

De huisnaam zou volgens hem met echte lansen niets hebben uit te staan. De kroon moest dan ook gezien worden als een toespeling op soevereiniteit. De twee lansen die door de kroon zijn gestoken, verwezen daarbij naar de tweeherigheid van Maastricht in het land van de Hertog van Brabant en de Bisschop van Luik. Het hadden dan ook eigenlijk twee scepters moeten zijn. Het is echter wel erg gemakkelijk de schuld van een 'verkeerde' schrijfwijze en uitbeelding op het bordje van een voor dom versleten steenhouwer te leggen. Ten eerste is de steen zelf van ongeveer 1700 toen de Lanscroon nog steeds onder die naam bestond, maar geen raadhuis meer was. Er was toen al geen enkel verband meer met de vroegere functie en een verwijzing naar welke soevereiniteit dan ook moet voor de nieuwe particuliere eigenaar bij de plaatsing van de gevelsteen van geen enkel belang of nut zijn geweest.

Het op een juiste manier uitbeelden van de naam Lantscroom was nog niet eens zo simpel. Kroon, geen punt, maar wat doe je met 'land'? Iets wat het Noordhollandse geslacht Van Lantscroom maar omzeild heeft door in haar familiewapen alleen drie kronen te plaatsen. (Er waren dus blijkbaar ook nog ergens anders lantscronen, oa te Utrecht.) Op de Maastrichtse gevelsteen is men blijkbaar dat probleem (willens en wetens?) uit de weg gegaan door het 'trucje' van de 'sprekende gevelsteen' toe te passen. Spreek de naam uit en je hoort niet lands maar lans. En beeld dat samen met de kroon letterlijk uit. En waarom dan niet één maar twee lansen? Kwestie van symmetrie. Daarmee mag de beeldhouwer gerehabiliteerd zijn, want hij heeft verder een mooi stukje vakwerk geleverd.

DE LANDSKROON,
Utrecht, Oude Gracht 73

VAN LANTSCROON,
Halfweg, gemeenlands-
huis van Rijnland

Grote Staat 3-5-7-9 rond 1900. Hebben allemaal moeten wijken voor V&D. Oorspronkelijk alle vier met een eigen gevelteken. De vleeshal met zijn ossekop (nu Brusselsestraat 31). De gevelsteen van de Liebaert - een gekroonde luipaard - is helaas spoorloos. De Roosengaard is nu terug te vinden in de Stokstraat 17, de hele gevel trouwens ook. De steen van de Lanscroon lag in 1912 in de kelder onder het Dinghuis dat vaak abusievelijk het oud-stadhuis wordt genoemd, maar dat nooit is geweest. In feite verwijst de naam Dinghuis naar 'geding', een woord dat wij ook nog in onze rechtspraak kennen, en was dit gebouw tot 1664 het gerechtshuis van de beide hooggerechten.